

УДК 530.341.1.332.1(447)

DOI <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.5>**Зварич І.Т.**

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і маркетингу,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Зварич О.І.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Zvarych Igor, Zvarych Olena

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

MECHANISM OF INVESTMENT DEVELOPMENT OF THE REGION

У цій науковій розвідці розглянуто механізм інвестиційного розвитку у системі соціально-економічної та культурної розбудови регіону. При цьому обґрунтовано, що активна інвестиційно-інноваційна діяльність є важливою умовою ринкових стосунків у вітчизняних регіонах, а це вимагає удосконалення і кардинальної перебудови управління нею на макро-, мезо- та мікро-рівнях. Одночасно найважливіше завдання регіональної інвестиційно-інноваційної політики – це безумовне забезпечення комплексного соціально-економічного і культурного розвитку території, а вихідні напрямки її розробки – насамперед формування її відповідної критеріальної основи та встановлення цільової спрямованості, подальше зміцнення будівельного комплексу, визначення механізму і структури менеджменту інвестиційної діяльності та формування і розвиток її нормативно-правового забезпечення. Водночас винятково важливо, щоби відповідні регіональні та місцеві державні органи влади і управління належно використовували усі свої можливості у здійсненні усіх форм як прямого, так і опосередкованого цілеспрямованого впливу на стан вітчизняного ринку інвестиційних ресурсів, що є особливо важливим в сучасних умовах цілком виправданих євроінтеграційних устремлень України.

Ключові слова: інвестиції, інновації, державна регіональна інвестиційна політика та інвестиційна стратегія і управління інвестиціями у регіоні.

Одна из наиболее характерных особенностей современного этапа развития экономики Украины – качественно новая роль регионов, которая базируется на обоснованном перераспределении важнейших полномочий, особенно в сфере соответствующих прав и надлежащей компетенции при решении различных вопросов их социально-экономического развития. Поэтому ключевое задание региональной инвестиционной политики – обеспечение комплексного характера этого процесса. А исходными направлениями её разработки в регионах есть прежде всего формирование её критериальной основы, определение целевой направленности механизма и структуры управления региональной инвестиционной сферой, укрепление экономической базы строительного комплекса, формирование и развитие соответствующего нормативно-правового обеспечения инвестиционной деятельности. При этом обоснование региональной инвестиционной политики выходит из определения её экономической сущности, структуры и форм её осуществления и прогнозирования возможностей эффективного инвестирования в соответствии с поставленными целями. Таким образом, инвестиционный потенциал региона – это сумма предпосылок относительно инвестиций, зависящих от наличия и разнообразия сфер и объектов инвестирования и их основных экономических характеристик. Другой составляющей – инвестиционным риском – характеризуется вероятность потери инвестиций и дохода от них. Одновременно определяющая цель региональной инвестиционной политики – обеспечение комплексного экономического развития территории, а исходное направление её разработки –

формирование её надлежащей критериальной основы и установление целевой направленности и соответствующих механизма и структуры управления инвестиционной сферой, формирование и развитие надлежащего нормативно-правового обеспечения инвестиционной деятельности, главным образом в региональном контексте, что особенно важно в современных условиях неустанных евроинтеграционных устремлений Украины.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, государственная региональная инвестиционная политика, инвестиционная стратегия, управление инвестициями в регионе.

One of the most characteristic features of the current stage of Ukraine's economy is a qualitatively new role of the regions, which is based on the redistribution of important powers, especially in the field of rights and competence in addressing their socio-economic and cultural development. Therefore, the key task of regional investment policy is to ensure the comprehensive nature of this process. And the initial directions of its development in domestic regions are the formation of its criterion basis, determination of the target orientation, the mechanism and structure of investment sphere management, strengthening the economic base of the construction complex, the formation and development of the regulatory-legal support of the investment activities. The rationale of the regional investment policy is based on determining its economic essence, structure and forms of its implementation and forecasting opportunities for effective investments in accordance with the objectives therefore the investment potential of the region is determined by the sum of objective prerequisites for investment, which depend on the availability and diver-situ of areas and objects of investment, their main economic characteristics. Quantitatively, it consists of macro-economic indicators that the territory with the following factors of production: natural and labour resources, fixed assets and facilities, social, engineering and other infrastructures, etc. The second component – investment risk is by the probability of investment loss and income from them. But the main value of this index – the decision to invest in the project, sector, region or country. And one of the most important components of investment risk is the legal conditions of investment. In addition, the specifics of Ukraine are determined primarily by the national legislative background, which changes slightly under the influence of regional regulations governing investment and innovation activities in the region. At the same time, the defining task of regional investment policy is to ensure integrated socio-economic and cultural development of the territory, and the initial directions of investment policy development are the formation of its criterion basis and the establishment of target orientation, determination of the mechanism and structure of investment sphere management, strengthening of the economic base of the construction complex, formation and development of normative-legal provision investment activity. Further-more, Ukraine legislation generally defines favourable opportunities for investment in areas and the procedure for using various factors of production – components of the achieved investment and innovation potential within a certain administration territory. The main investors who invest their own, external funds in various regional and local programs to ensure integrated socio-economic and cultural development of the region may be bodies authorized by the government to manage state and municipal property or dispose of relevant property rights; organizations, enterprises, business associations and public organizations and other legal entities of all forms of owner-ship; international, foreign legal entities; individuals – citizens of Ukraine and various foreign states. Simultaneously, regional and local authorities and administration have the opportunity to exercise various forms of direct and indirect influence on the current state of the domestic market of investment resources, which is especially important in the current conditions of European integration aspirations of Ukraine.

Key words: investments, innovations, state regional investment policy and investment strategy, investment management in the region.

Постановка проблеми. Відомо, що однією із найбільш характерних особливостей сучасного етапу розвитку економіки України є якісно нова роль регіонів, яка ґрунтується на перерозподілі найважливіших повноважень, особливо у сфері прав та компетенції при вирішенні питань їх соціально-економічного і культурного розвитку. Тому ключовим завданням регіональної інвестиційної політики є забезпечення комплексного характеру цього процесу. А вихідними напрямками її розробки у вітчизняних регіонах є передовсім формування її належної критеріальної основи, визначення цільової спрямованості та механізму і структури управління інвестиційною сферою,

зміцнення економічної бази будівельного комплексу, формування та розвиток нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності. Водночас обґрунтування регіональної інвестиційної політики виходить із визначення її економічної сутності, структури і форм її здійснення та прогнозування можливостей ефективного інвестування відповідно до поставлених цілей. Її ж результативність визначається насамперед загальноекономічною ефективністю інвестуванні із врахуванням соціальної спрямованості інвестиційної діяльності. Посилення її загальної економічної ефективності дає змогу підвищити значення економічного і соціального чинників у процесі реалізації інвестиційної політики, а забезпечення узгодженості економічного та соціального блоків за її здійснення теж відноситься до її найважливіших завдань у рамках території. До цього ж можливість залучення відповідних фінансових ресурсів у регіон визначається рівнем його інвестиційної привабливості або ж, іншими словами, сформованим у регіоні інвестиційно-інноваційним кліматом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На нашу думку, наводити окремі праці щодо інвестиційного розвитку регіону із їх широкого загалу, які давно увійшли у вітчизняний науковий простір, що активно поповнюється особливо останнім часом, потреби немає. Одночасно варто звернути увагу на праці Антонюк Л.Л., Боднарчука В.Д., Гончаренка М.Ф., Доценка О.Ю., Кисельової В.В., Колоколова В.А., Комеліної О.В., Колосничиної М.Г., Крупка М.І., Кузнецова А.Я., Лапка О.О., Опаріна В.М., Онищенко В.М., Паєнтко Т.В., Поручника А.М., Федосова В.М., Швадій К.І., Юрія С.І. [1–13]. Проте, відчутна динамічність цих процесів у часі спонукає до їхніх подальших системних досліджень, що і є завданням цієї наукової розвідки. Водночас все ще недостатньо вивченими так і залишаються питання класифікації різних об'єктів регіональних та локальних (місцевих) інвестиційних програм і аналізу основних результатів проведення у різних регіонах України інвестиційних конкурсів, розробки відповідних схем ефективного менеджменту інвестиційної діяльності, зокрема, на рівні окремих територій, та низка інших.

Формулювання цілей статті. Із врахуванням наведеного головною метою цієї статті є встановлення класифікації об'єктів інвестиційних програм, аналіз основних результатів проведення в Україні інвестиційних конкурсів, розробка і обґрунтування відповідних схем ефективного менеджменту інвестиційної діяльності, у тому числі на рівні окремих територій, та інші.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційний клімат регіону складається із його об'єктивних можливостей – інвестиційного потенціалу, умов діяльності інвестора і рівня інвестиційного розвитку. Ці два показники є настільки взаємопов'язаними, що від'ємне значення одного із них автоматично перетворює територію у непривабливу із позицій інвестиційної діяльності. Тож, інвестиційний потенціал регіону визначається сумою об'єктивних передумов відносно інвестицій, які залежать від наявності та різноманітності сфер і об'єктів інвестування та від їх основних економічних характеристик. Кількісно він складається із різних макроекономічних показників, що характеризують території такими чинниками виробництва: природними і трудовими ресурсами та виробничими основними засобами і потужностями, соціальною, інженерною та іншими інфраструктурами тощо.

Другою складовою – інвестиційним ризиком – характеризується ймовірність втрати інвестицій і доходу від них. А основне значення цього показника – це рішення про вкладення коштів у проект, галузь, регіон чи державу. Ризик є умовою правил гри на інвестиційному ринку. При цьому вони можуть істотно змінюватись у залежності від економічної ситуації. По суті ризик – характеристика якісна, яка залежить від політичної, соціальної, економічної, екологічної, криміногенної ситуацій. А однією із головних складових інвестиційного ризику є законодавчі умови інвестування. До цього ж специфіка сучасної України визначається передовсім загальнодержавним

законодавством, яке незначно змінюється і під впливом регіональних нормативно-правових актів, які регулюють інвестиційно-інноваційну діяльність у регіоні.

Українське законодавство встановлює загалом сприятливі можливості інвестування у ті або ж інші сфери та порядок належного використання різних чинників виробництва – складових інвестиційного потенціалу території [14–19]. Його здебільшого оцінюють за такими основними параметрами:

- *ресурсно-сировинний*, що визначається як середньозважена забезпеченість балансовими запасами основних видів відповідних природних ресурсів;
- *виробничий* – сумарний результат господарської діяльності населення;
- *споживчий* – сукупна купівельна спроможність мешканців території;
- *інфраструктурний* – економіко-географічне положення відповідного регіону і його соціальне, інженерно-інфраструктурне та інше облаштування;
- *інтелектуальний* – наявність різних науково-дослідних і навчальних закладів та досягнутий на певний час стан їхньої матеріально-технічної бази;
- *інноваційний* – отримані результати від впровадження у безпосередню діяльність відповідних досягнень сучасного науково-технічного прогресу;
- *комерційний* – рівень розвитку певних структур ринкової економіки.

Інвестиційні ризики визначаються системою різних показників. *Економічний* характеризує тенденції в економічному розвитку території. Він буває майновим (тобто, зводиться до загрози втрати прибутку і майна) та немайновим (зокрема, ризик недобросовісного партнерства). Крім цього, майновий ризик поділяють на фінансово-фіксований і комерційний. *Фінансово-фіксований* пов'язується із абсолютним переважанням кредитних угод із короткими термінами чи фіксованою плаваючою відсотковою ставкою, яку фінансові інститути, які діють у регіоні, відповідно до кредитної угоди можуть змінювати без узгодження із позичальником у зв'язку із низькою платіжною дисципліною і довготривалими розрахунками. Натомість, *комерційний* визначається непередбачуваністю у застосуванні певного рівня закупівельних цін, непомірним зростанням витрат обігу і витратами при зберіганні та транспортуванні продукції. *Політичний* характеризують насамперед поляризацією політичних поглядів населення за результатами останніх виборів або ж соціологічних опитувань. Він може проявлятися у ключових напрямках адміністративно-господарської діяльності у випадку: націоналізації, експропріації без адекватної компенсації; відповідного трансферту, який пов'язаний із можливими обмеженнями конвертування валюти; розірвання укладених контрактів через дії влади того регіону, у якому знаходиться компанія-контрагент; війни і громадські безпорядки. *Соціальний*, визначальною характеристикою якого вважаються причини загострення соціальної напруги у регіоні. *Екологічний*, що найбільш повно характеризує стан забруднення навколишнього природного середовища. *Кримінальний*, який детермінується рівнем злочинності у регіоні (із врахуванням тяжкості різних злочинів та досягнутої ефективності роботи відповідних органів правопорядку території стосовно її нормативно-правового, у тому числі законодавчого унормування таких процесів) [20–21].

Основними інвесторами, якими здійснюються вкладення власних, запозичених і залучених коштів у регіональні програми щодо забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку регіону, можуть бути [15]:

- органи, які уповноважені відповідними державними чи комунальними структурами здійснювати системне управління різним державним та комунальним майном або ж розпоряджатись і відповідними майновими правами;
- різні організації та підприємства і підприємницькі об'єднання та громадські організації та інші юридичні особи незалежно від форм їх власності;
- відповідні міжнародні організації чи іноземні юридичні особи;
- фізичні особи – громадяни України і різних іноземних країн.

Замовниками – інвестори, інші фізичні та юридичні особи, які уповноважуються інвесторами здійснювати реалізацію інвестиційних проєктів із будівництва окремих об'єктів і комплексів. У зв'язку з цим слід особливо зауважити, що капітальні вкладення, які необхідні для реалізації регіональних інвестиційних програм, можуть фінансуватись із таких джерел: власних фінансових (інвестиційних) ресурсів та внутрігосподарських резервів інвестора: прибутку, амортизаційних відрахувань, грошових накопичень, заощаджень юридичних осіб і окремих громадян; коштів, що виплачуються органами страхування у вигляді відшкодування втрат від аварій, стихійних та інших негараздів; залучених фінансових засобів інвесторів: коштів, які одержані від продажу акцій, пайових та інших внесків працівників, громадян і юридичних осіб; фінансових засобів, що надходять шляхом централізації об'єднаннями (спілками) підприємств у встановленому порядку; різних небюджетних фондів; коштів бюджету, які надаються на безповоротній та поворотній основах, і регіональних або інших місцевих бюджетів; іноземних інвестицій [20–21].

Фінансування капітальних вкладень у будівництво та об'єкти може здійснюватись як з одного, так і з декількох різних джерел. Одночасно із цим фінансування державних централізованих капіталовкладень за кошти державного бюджету на безповоротній основі здійснюється у відповідності із затвердженим переліком різних будов і об'єктів для загальнодержавних потреб за відсутності інших джерел чи за державними програмами будівництва пріоритетних об'єктів різного виробничого призначення за максимального залучення власних, запозичених та інших обсягів інвестиційних коштів.

Таким чином, інвестиційна політика території має реалізовуватись насамперед шляхом розробки і здійснення інвестиційних проєктів, що зазвичай групуються у систему інвестиційних програм, формуються на підґрунті розробки пріоритетів соціально-економічного і культурного розвитку регіону з врахуванням можливостей формування фінансової бази та її реалізації. Водночас активність потенційних інвесторів значною мірою залежить від інвестиційної привабливості об'єктів, які включаються в регіональну інвестиційну програму. Виходячи із цього, є можливість визначити основні сектори ринку капіталів і нерухомості кожної території. У загальному ж плані об'єкти інвестиційної програми можуть бути розділені на таких дві основні групи:

1) якими надається можливість одержати високу норму прибутку у процесі їхньої відповідної експлуатації. Тут традиційними складовими є: рента (орендна плата від експлуатації), прибуток у разі самостійної експлуатації та від реалізації на вільному ринку нерухомості, отримані відсотки за іпотечні кредити, що видані та обслуговуються відповідною іпотечною компанією;

2) з низькою рентабельністю і навіть збиткові, які мають при цьому велике соціальне значення та потрібні для життєзабезпечення регіону [20–21].

Для інвестора щонайважливішим є визначення форми власності майбутніх об'єктів. Це означає, що фінансове забезпечення інвестиційних програм повинне враховувати аспекти створення різних форм власності, а це вимагає залучення різних джерел для покриття вкладених коштів. Відтак, усі основні проблеми і завдання у сфері інвестування соціально-економічної та культурної розбудови різних регіонів України спричинені їхнім економічним станом і динамікою розвитку за попередні роки та вибором основних напрямків і пріоритетів на найближчу та й на більш віддалену перспективи і відповідними розрахунками усіх матеріальних, фінансових та інших ресурсів [23].

Принцип і структура управління інвестиційною діяльністю у регіоні. Активна інвестиційна та інноваційна діяльність є важливою умовою ринкових стосунків у регіонах. Це вимагає удосконалення і кардинальної перебудови управління нею на макро-, мезо- та мікрорівнях. Передовсім слід уточнити принципи управління інвестиційною діяльністю у регіоні. Такими вважають правила, положення і висновки, які впливають із об'єктивних законів розподілу суспільної праці та відображають

щонайбільш усталені відносини між об'єктом і суб'єктом управління, що включають увесь цикл – від процесу капіталовкладень, їх концентрації у інвесторів (чи у замовників), обґрунтування напрямків використання, процесу освоєння інвестицій (забудова різних об'єктів та їхнє освоєння), повернення інвесторам усіх вкладених ними коштів аж до одержання відповідного прибутку. Одночасно така діяльність розглядається як підприємницька справа, отже, як така, яка здійснюється заради прибутку. Треба зазначити, що інвестиційні кошти (інвестиції) є сукупністю тих витрат, які вкладаються у розвиток господарства регіону або ж його окремих галузей. Водночас саме капітал є одним із основних елементів суспільного багатства і у сучасній економічній теорії визначається як той ресурс, що створюється для виробництва все більшої кількості необхідних суспільству різноманітних благ. Їхнє циклічне функціонування можна зобразити так:

1) виконання деталізованих розрахунків, які безпосередньо пов'язуються із систематичним вивченням попиту та пропозиції на необхідні кошти;

2) аналітична і виконавська робота, яка спричинена багатоваріантними інженерними розрахунками та їх техніко-економічним обґрунтуванням і пошуком відповідних об'єктно-планових та конструкторських рішень і різних організаційних чи технологічних схем і економічних та інших розрахунків;

3) системна адміністративно-оформлювальна робота з укладення відповідних контрактів або ж інших подальших, які їх належно деталізують, угод;

4) належні підготовчі, будівельні, будівельно-монтажні та різні оздоблювальні роботи, що пов'язані із пуском і освоєнням різноманітних об'єктів.

Відповідно, процес формування капіталовкладень включає у себе різні стадії – від їх формування до одержання прибутку (або соціального ефекту) у результаті введених у дію за рахунок цих капіталовкладень об'єктів. Із врахуванням цього управління інвестиційною діяльністю у ринкових умовах найдоцільніше здійснювати за визначеними принципами, навколо яких тривають суперечки, а інколи – і гострі дискусії. Одночасно чи не найбільш важливим принципом менеджменту інвестиційної діяльності є цільовий. Як відомо, серед її основних цілей – одержання прибутку та соціальний розвиток колективу і соціальний ефект для регіону, забезпечення населення потрібною продукцією та послугами. Тобто, інвестиційна діяльність спрямовується на задоволення не тільки особистих, приватних, а і суспільних інтересів. Важливо підкреслити, що такий підхід є загалом нетиповим для більшості сучасних вітчизняних підприємців, хоч він найкраще відповідає довготерміновим, розрахованим і на перспективу, інтересам не лише усього суспільства, а і окремого прошарку підприємців, інвесторів, замовників, акціонерів тощо. Тож, цільовий принцип управління інвестиційною діяльністю на регіональному рівні відображається за формування інвестиційної програми із відокремленням регіонального замовлення. Її розробку та реалізацію спрямовують на забезпечення комплексного соціально-економічного і культурного розвитку регіону, створення відповідних соціально-побутових, культурних та екологічно безпечних умов проживання населення. Отже, виділення регіонального замовлення в окремий підрозділ інвестиційної програми спричинене цілою низкою важливих обставин, найважливіші серед яких характеризуються: особливою роллю територіальних органів менеджменту у відповідних процесах розробки такої місцевої цільової інвестиційної програми; специфікою формування її належної фінансової бази; пріоритетним положенням основних об'єктів соціальної сфери у регіональній будівельній програмі, яка розробляється у кожній із адміністративних територій вітчизняних регіонів.

У зв'язку із цим така пріоритетність і є одним із найголовніших принципів управління інвестиційною діяльністю, який потрібно враховувати на усіх його стадіях, особливо у випадку формування відповідного регіонального замовлення. На сучасному етапі менеджмент інвестиційної діяльності у регіоні визначається головним чином

саме структурою акціонерного капіталу, що показує, якою групою акціонерів контролюється підприємство (ними можуть бути трудовий колектив, адміністрація та консолідовані власники крупних пакетів акцій). Відтак, можна виділити три таких категорії контролю і три форми управління. Повний контроль над підприємством, коли контрольний пакет акцій належить певній групі акціонерів (50% плюс одна акція), до того ж консолідована блокуюча меншість (більше 25% акцій) відсутня. Домінуючий: контрольний пакет акцій також знаходиться у групі акціонерів, однак, на відміну від першого варіанта, утворюється консолідована блокуюча меншість. Переважаючий контроль у акціонерному товаристві має місце у разі рівномірного розподілу акцій між різними групами акціонерів. Поряд з потребою належного документального закріплення розмежування прав власності одним із критеріїв розподілу об'єктів регіональної інвестиційної програми між її різними частинами може стати застосування соціальних норм і нормативів. Тож, за визначення різних етапів розвитку економіки територій таке їхнє функціональне призначення фактично складається стосовно величини фінансових виплат, субсидій та компенсацій для задоволення соціальних потреб населення. Найдосконаліше такий механізм розроблено у житловому будівництві, хоч його варто розповсюджувати і на визначення фінансових витрат в усіх інших галузях соціальної сфери, у яких мінімальний обсяг соціальних послуг, особливо для різних соціально незахищених верств населення, повинен бути профінансований за кошти як регіонів, так і промислових підприємств, які розташовані на їхній території. Розрахований відповідно такого підходу обсяг ресурсів складатиме фонд гарантованих інвестицій у розвиток соціальної інфраструктури. А це означає, що певна частка фінансових внесків і визначає пропорції та розподіл об'єктів інвестиційних програм, як і розбудови територіальної соціальної інфраструктури [20–21].

При проведенні приватизації в Україні набули найширшого розповсюдження інвестиційні конкурси, які проводяться у різних регіонах держави. Вкладення спрямовуються у різні галузі економіки та інвестиційні програми. Привабливими із цієї позиції є насамперед нафтогазова, електроенергетична промисловість, зв'язок, кольорова і чорна металургія, більш сприйнятливі до таких інвестицій – металургія, легка промисловість та індустрія будівельних матеріалів. Водночас сьогодні в Україні і у її регіонах все ще стоїть питання пошуку відповідних шляхів залучення внутрішніх інвестицій в економіку, зокрема, із використанням ринку цінних паперів. А однією із необхідних умов довіри до фондового ринку, як відомо, суттєво підірваною «пірамідалною» діяльністю багатьох комерційних структур, що виникали і за потурання певних державних владних органів, є більш жорстке державне (нормативно-правове) регулювання цього ринку із використанням законодавчої бази. Відтак, важливий крок у цьому напрямку було зроблено завдяки прийняттю Закону України від 16.01.2013 року № 436-IV та введенню в дію із 01.01.2004 року нового Господарського кодексу України [15] і деяких інших супутніх йому законодавчих актів, що було за своєю суттю своєрідною революцією, адже у сучасній практиці правового регулювання економіки відбулись кардинальні зміни як у стереотипах правової політики у господарсько-економічній сфері, так і у вітчизняній теорії її ефективного державного регулювання.

Тобто, хоч і з певними труднощами, регіональні органи управління все ж вишуковують необхідні інвестиції. Крім цього, важливе значення має вибір напрямків їх використання та пріоритетних проектів, визначення регіонального замовлення будівельному комплексу, підбір його виконавців і укладення із ними відповідних угод. Все це теж входить у систему менеджменту інвестиційної діяльності території. У цій частині, приміром, державними адміністраціями у м. Києві, Івано-Франківській, Донецькій, Львівській та деяких інших областей накопичено істотний досвід, який активно і успішно примножується [20]. Ця робота могла б стати ефективнішою у випадку запровадження одного із важливих регіональних заходів – місцевого замовлення, яке

б створювало відповідну конкуренцію між виконавцями незалежно від їх організаційно-правових форм або ж форм власності. Воно розподілялось би між ними на ustalених конкурсних засадах відповідно до принципу конкуренції та стало б вигідним для відповідних виконавців, оскільки оплату гарантує виконавча влада території, а якісне та швидке його виконання дає можливість розраховувати на одержання замовлень і у подальшому. Їх розподіл на конкурсних засадах вигідний для населення та бюджету регіону, позаяк уможливує вибір організації (виконавця), який працює якісно і економічно та одночасно із безумовним додержанням наперед встановлених термінів.

Ще одним важливим принципом управління інвестиційною діяльністю у регіоні є безперервність інвестиційного циклу і взаємопов'язаність та взаємообумовленість усіх стадій інвестиційної діяльності. Найбільш складним є безпосередній менеджмент ходу будівництва, що вимагає більш гнучких методів і постійної уваги. Будівельний процес у великому місті чи регіоні здійснюють багаточисленні, нерідко не підпорядковані та взагалі не пов'язані одна із одною організації. Проте, вже давно відомо, що закони виробництва загалом і закони ринкової економіки зокрема вимагають, із одного боку, щоб будівельний процес на кожному об'єкті здійснювався безперервно, а з іншого – послідовно. Саме завдяки цьому цикл зведення об'єкта або комплексу може стати мінімальним за часом та витратами. За наявності у великому місті чи регіоні десятків і навіть сотень паралельно споруджуваних об'єктів, причому тих, які істотно відрізняються за масштабами та складністю, розміщених у різних місцях, і сотень різних за своєю спеціалізацією, масштабами та технічним оснащенням і підпорядкуванням будівельних, проектно-будівельних, ремонтних організацій забезпечення безперервних будівельних робіт на таких об'єктах стає надзвичайно складним завданням. Водночас його вирішення полегшується тією обставиною, що, як правило, одні й ті ж вимоги до будівництва як особливої сфери помітно актуалізуються вже багато років. Поступово напрацьовується необхідний досвід та вводяться новітні методи роботи, особливо, управління процесом будівництва. Таке твердження найсправедливіше для міста Києва, де вже десятиліття вдосконалюється будівництво, а із майже півмільйонної когорти будівельників висуваються талановиті керівники, які успішно справляються із найскладнішими завданнями. У Києві та у деяких інших регіонах відбувається перехід від спорудження переважно різних виробничих (промислових) об'єктів до будівництва, реконструкції та реставрації споруд соціальної сфери. А серед об'єктів, що будуються, хоч і зберігається значна частина типових споруд (житлові будинки, школи, дитячі заклади та інші), щороку все більша частина сил і засобів спрямовується на будівництво за індивідуальними проектами та спорудження справді унікальних будов. Посилюється увага і до якості споруджуваних об'єктів та зростає їхня складність і оснащеність сучасним обладнанням та санітарною технікою тощо. Відповідно, сучасний Київський будівельний комплекс для України – це зразок дійсно успішного поєднання приватної ініціативи і конкуренції та інших ринкових важелів із чіткою розробленим і послідовно здійснюваним їхнім державним регулюванням. Як видно із цього, у будівельному комплексі столиці нашої держави – місті Києві мають місце саме такі риси, які є найбільш характерними для сучасного постіндустріального суспільства [20].

Закордонний досвід показує, що сучасне постіндустріальне суспільство постійно прагне до зростання ефективності виробництва та більш ефективного використання коштів на потреби соціально-економічного розвитку територій. У зв'язку із цим у період їх переходу до ринкових відносин вдосконалення організаційних структур, стилю і методів управління – це нормальний постійний процес. Але, він не може відбуватись методом проб та помилок, а повинен бути добре продуманим і науково обгрунтованим. Враховуючи досвід міста Києва та низки вітчизняних регіонів, можна використати схему, за якої інвестори, які здійснюють вкладення коштів у будівництво

об'єктів територіального замовлення, можуть бути: обласні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування і галузеві структурні підрозділи та різні підприємства і організації, підприємницькі об'єднання та інші юридичні особи усіх форм їх власності, міжнародні організації та закордонні юридичні структури, як і належно платоспроможні громадяни України.

Важливою складовою у формуванні належного фінансового підґрунтя територіального замовлення є передовсім залучення відповідних кредитів, позик та коштів населення. У зв'язку з цим розглянемо такі ключові принципи належного управління інвестиційною діяльністю, як гарантованість своєчасного повернення інвестицій і кредитів та їхнє правове забезпечення. Учасниками таких кредитних відносин можуть бути забудовник-інвестор, генпідрядник і субпідрядник та деякі інші юридичні особи, які придбавають нерухомість. Кредитування будівництва повинне здійснюватись насамперед за умови відведення забудовнику у встановленому порядку відповідної земельної ділянки і наявності дозволу уповноважених на це державних установ на будівництво об'єктів. А забезпеченням кредиту може стати застава позичальником нерухомого майна, включаючи споруджуване, та те, яке придбається за рахунок одержуваного кредиту, майнових прав на нерухоме майно іншого позичальника. Позику доцільно видавати частинами, що відповідатимуть вартості етапів будівельно-монтажних робіт. При цьому банк має право фінансування шляхом поетапного авансування у відповідності із графіком будівництва. У такому процесі він може здійснювати інспекцію етапів робіт і контроль за цільовим витрачанням коштів, дотриманням вартості та графіка робіт. Така схема здебільшого оформляється відповідним кредитним договором і угодою про заставу. А один із напрямків такого позабюджетного інвестування – вже апробована часом сучасна система іпотечного кредитування.

З врахуванням зазначеного принципова схема управління інвестиційною діяльністю у регіоні наводиться на рис. 1. Її функціонування має створити реальну можливість її комплексного системного стимулювання у ньому. На активізацію інвестиційних процесів впливатиме і належний розвиток інституту спеціалізованих інвестиційних банків, становлення іпотечних установ, які здійснюють кредитування під заставу землі та нерухомості. Належне стимулювання інвестиційної діяльності, залучення приватних вітчизняних і закордонних інвестицій сприятиме становленню українського ринку цінних паперів у міру досягнення фінансової стабільності. На інвестиційну активність впливає і попит на акції приватизованих підприємств. Одночасно процес залучення іноземного капіталу в умовах, коли значна частина вітчизняних товаровиробників приватизовані, неминуче відбуватиметься шляхом продажу іноземному інвестору їх акцій. Яскравим прикладом цього є успішний повторний конкурсний продаж акцій такого підприємства, як «Криворіжсталь».

Найсприятливіший інвестиційний клімат формується передовсім завдяки застосуванню національного режиму, у тому числі до іноземних інвесторів. Залучення іноземного капіталу в українську економіку слід здійснювати у формі комерційних організацій, що створюються за участі іноземних інвестицій та кредитів. Ними не передбачається залежність вітчизняних підприємств від іноземних і банківських вкладень для кредитування на засадах повернення продукцією (компенсаційні угоди) та створення вільних економічних зон. Водночас принциповою особливістю сучасної інвестиційної політики є кардинальний перехід від розподілу відповідних бюджетних асигнувань в інвестиції між галузями та регіонами до вибіркового часткового фінансування конкретних об'єктів і формування їх складу тільки на основі відповідних інвестиційних конкурсів. Отже, сьогодні різні регіональні та місцеві органи державного управління отримали відповідну можливість здійснювати такі форми прямого і опосередкованого впливу на сучасний стан економіки, який складається на теперішній час на ринку інвестиційних ресурсів:

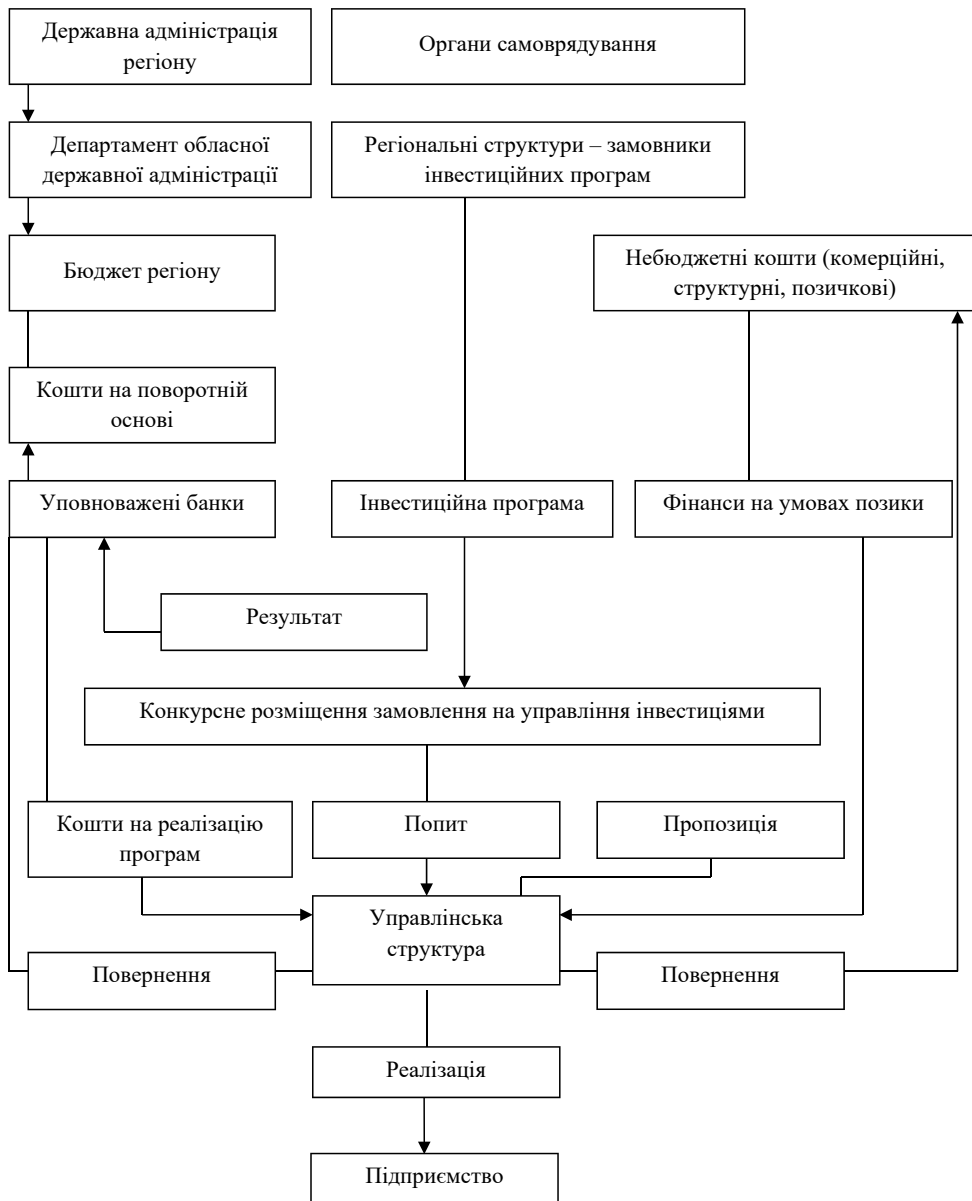

Рис. 1. Схема управління інвестиціями у регіоні [20–21]

- 1) збір статистичної інформації та аналіз стану ринку інвестицій;
- 2) розробка перспективних рекомендацій та прогнозів і балансів;
- 3) відтворення та розвиток міжрегіональних економічних зв'язків;
- 4) фінансово-економічний вплив на учасників інвестиційних процесів різних форм власності, у тому числі: надання пільгових кредитів; страхування різних комерційних ризиків; гарантування позик; пільгове оподаткування із податків до місцевого бюджету; звільнення від їх сплати у місцеві бюджети; кардинальне зменшення тарифів на оплату електро- і теплопостачання та інших послуг регіональної інфраструк-

тури; зменшення ставок орендної плати; застосування системи премій (штрафів) за виконання (і недодержання) контрактів, які укладаються з місцевою владою (так звані контрактні премії);

5) постійний адміністративний контроль учасників інвестиційного ринку за додержання прав різних споживачів і відповідних законодавчих норм;

6) розробка різних законодавчих та інших нормативно-правових актів, що належно сприяють стимулюванню інвестиційно-інноваційної діяльності;

7) моральне стимулювання подальшого збільшення припливу інвестицій на підвалинах відповідних конкурсів і оглядів, присудження премій тощо.

Висновки. Визначальним завданням регіональної інвестиційної політики є забезпечення комплексного соціально-економічного та культурного розвитку території, а вихідними напрямками розробки інвестиційної політики – насамперед формування її критеріального підґрунтя і встановлення цільової спрямованості, визначення ефективного механізму та структури управління інвестиційною сферою і зміцнення економічної бази будівельного комплексу, формування та розвиток нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності. При цьому українським законодавством визначаються у цілому сприятливі можливості інвестування у різні сфери і порядок використання у цьому різноманітних чинників виробництва – складових досягнутого інвестиційно-інноваційного потенціалу у межах певної адміністративної території.

Основними інвесторами, які здійснюють вкладення власних, запозичених і залучених коштів у регіональні та місцеві програми комплексного соціально-економічного і культурного розвитку регіону можуть бути органи, що уповноважені державою здійснювати управління державним та комунальним майном чи розпоряджатись відповідними майновими правами; організації, підприємства, підприємницькі об'єднання і громадські організації та інші юридичні особи усіх форм власності; міжнародні організації, іноземні юридичні особи; фізичні особи – громадяни України та іноземних країн. Одночасно для інвесторів є надзвичайно важливою форма власності об'єктів інвестування. А це означає, що фінансове забезпечення інвестиційних програм має враховувати відповідні аспекти певних форм власності, що вимагає залучення різних джерел для покриття вкладених коштів. Водночас при приватизації в Україні набули широкого розповсюдження інвестиційні конкурси, вкладення на яких спрямовувались у різні галузі економіки та інвестиційні програми. При цьому привабливими із цієї позиції є нафтова і електроенергетична промисловість, зв'язок, кольорова та чорна металургія, більш сприятливими – металообробка, легка промисловість, індустрія будівельних матеріалів. Одночасно сьогодні все ще стоїть питання пошуку різних джерел залучення внутрішніх інвестицій в економіку, зокрема, із використанням ринку цінних паперів. Водночас регіональні та місцеві органи влади і управління отримали можливість здійснювати різні форми прямого та опосередкованого впливу на стан вітчизняного ринку інвестиційних ресурсів, що особливо важливо в сучасних умовах невинних євроінтеграційних устремлень України.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізація. Київ : КНЕУ, 2003. 394 с.
2. Боднарчук В.Д. Державне регулювання інноваційного розвитку регіону. *Автореф. дис. канд. наук держ. управ. за спец. 25.00.02 «Механізм державного управління»*. Академія муніципального управління. Київ, 2011. 22 с.
3. Гончаренко М.Ф. Механізм регулювання інвестиційно-інноваційного розвитку регіону. *Автореф. дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.05 «Розвиток производительных сил и региональная экономика»*. Черниговский гос. технол. ун-т. Чернигов, 2011. 17 с.
4. Доценко О.Ю. Механізм інноваційного розвитку регіону. *Економічний вісник нац. гірнич. ун-ту*. Вид-во: НТУ «Дніпропетровська політехніка», 2012. № 3. С. 31–40.

5. Киселёва В.В., Колосниціна М. Г. Государственное регулирование инновационной сферы. Москва : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2008. 402 с.
6. Комеліна О.В. Інноваційно-інвестиційні механізми сучасного розвитку регіону. *Економіка і регіон*. № 3 (30). Вид-во Полтавського НТУ, 2011.
7. Колоколов В.А. Инновационные механизмы функционирования предпринимательских структур. *Менеджмент в России и за рубежом*. № 1. М., 2002. С. 95–104.
8. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. *Автореф. дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»*. Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2002. 26 с.
9. Кузнецов А.А. Інвестиційно-інноваційна діяльність та система її фінансового забезпечення. *Автореф. дис. докт. екон. наук за спец. 08.04.01 «Товарознавство та експертиза товарів (по областях застосування)»*. Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2005. 36 с.
10. Лапко О.О. Державне регулювання інноваційної діяльності: економічний механізм і його вдосконалення. *Автореф. дис. докт. екон. наук за спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»*. Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2000. 27 с.
11. Онишко С.В., Пасєтко І.В., Швадій К.І. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності. Київ : КНТ, 2008. 256 с.
12. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): Навч. посібн. 2-е вид. доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 240 с.
13. Фінанси : Підручн. За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ : Знання, 2008. 611 с.
14. Закон України від 18. 09. 1991 року № 1560-ХІІ «Про інвестиційну діяльність» (зі змін та доп.). URL: <https://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.11.2020).
15. Господарський кодекс України. Нова редакція, затверджена Законом України від 16.01.2013 року № 436-IV (зі змін і доп.). URL: <https://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.11.2020).
16. Зварич О.І. Формування інструментів державного регулювання інвестиційної політики у регіонах у контексті євроінтеграційних процесів в Україні. *Вісник Хмельницького нац. ун-ту: Наук. журнал*. 2011. № 5. Т. 4 (180). С. 146–150. Хмельницький : Вид-во «Вісник Хмельницького нац. ун-ту».
17. Зварич О.І. Інвестиційна діяльність у регіоні: управління інструментами грошово-кредитної політики: Моногр. під ред. д. політ. н., проф., Заслуж. економ. України Зварича І.Т. Івано-Франківськ : ЛІК, 2016. 208 с.
18. Зварич І.Т. Аналіз і оцінювання впливу на економічне зростання інвестиційної політики. *Моделювання регіональної економіки. Зб. наук. праць*. № 2 (6). Івано-Франківськ : Плай, 2005. С. 65–74.
19. Омельченко А.В. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні. Київ : Юрінком, 1996. 287 с.
20. Єпіфанов А.О., Мінченко М.В., Додашев Б.А. Управління регіоном : навч. посібн. за заг. ред. д-ра екон. наук А.О. Єпіфанова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 361 с.
21. Зварич І.Т., Зварич О.І., Хома В.Б. Управління соціально-економічним розвитком регіону: навч.-метод. посібн. для студ. і магістр. усіх економ. спец. Івано-Франківськ : ПП «Супрун В.П.», 2019. 467 с.
22. Зварич О.І. Регулювання інвестиційної діяльності у контексті стратегічного розвитку регіону. *ІІ Всеукраїнська наук.-практ. конф. «Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем»*: Зб. тез доп. Івано-Франківськ : ПП «Курилюк В.Д.», 2011. С. 219–223.
23. Зварич О.І. Частковий аналіз тенденцій розвитку інвестиційної діяльності областей Карпатського регіону. *Матер. обл. наук.-практ. конф. «Вчені Прикарпаття – сталому розвитку краю»*. Зб. тез доп. (упор. і заг. ред. е. н., проф. В.П. Петренка). Івано-Франківськ : ПП «Курилюк В.Д.», 2012. С. 29–32.
24. Зварич О.І. Моделювання показників активізації інвестиційної діяльності в регіоні інструментами грошово-кредитної політики. *Регіональний бізнес – економіка та управління*: Наук. журнал. Вінниця, 2012. С. 26–34.
25. Зварич О.І. Деякі проблеми залучення банківського капіталу в інвестиційну діяльність регіонів. *Інституціональний вектор економічного розвитку*: Зб. наук. праць МІДМУ «КПУ». Вип. 4 (2). Мелітополь : Вид-во КПУ, 2011. С. 142–147.
26. Зварич І.Т., Зварич О.І. Деякі особливості інвестиційної діяльності в областях Карпатського регіону. *Наук.-інформ. вісник Івано-Франківського ун-ту права імені Короля*

Данила Галицького. Вип. 8. Івано-Франківськ : Ред.-вид. відділ Івано-Франківського ун-ту права імені Короля Данила Галицького, 2013. С. 195–204.

27. Зварич І.Т., Дзвінчук Д.І., Немчук О.В., Петренко В.П. Щодо підходів до теоретичної інтерпретації зворотного зв'язку в соціально-економічних системах. *Теорія та практика стратегічного управління галузевими і регіональними суспільними системами. Матер. III Всеукраїнської наук.-практ. конф., 21–22 жовтня 2011 року, м. Івано-Франківськ (зб. тез доп.)*. Івано-Франківськ : ПП «Курилюк В.Д.», 2011. С. 13–15.

References:

1. Antoniuk L.L., Poruchnyk A.M., Savchuk V.S. (2003) *Innovatsiji: teorija, mekhanizm rozrobky ta komertializatsija* [Innovations: theory, development mechanism and commercialization]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Bodnarchuk V.D. (2011) *Derzhavne rehuliuвання innovatsijnogo rozvytku rehionu* [State regulation of innovative development of the region]. (PhD Thesis), Kyiv: Academy of Municipal Administration.
3. Honcharenko M.F. (2011) *Mekhanizm rehulyrovannya ynvestytsionno-ynnovatsionnoho rozvytja rehiona* [Mechanism for regulating investment and innovative development of the region]. Abstract of the dissertation of the candidate of economic sciences on specialty 08. 00. 05 «Development of productive forces and regional economy». Chernihiv State technol. un-ty. Chernygov. (in Ukrainian)
4. Dotsenko O.Ju. (2012) Mekhanizm innovatsijnogo rozvytku rehionu [Mechanism of innovative development of the region]. *The Economic messenger of the NMU*, no. 3. Available at: https://ev.nmu.org.ua/docs/2012/3/EV20123_031-040.pdf. (in Ukrainian)
5. Kyseliova V.V., Kolosnytsyna M.H. (2008) *Gosudarstvennoe regulirovaniye innovacionnoj sfery* [State regulation of the innovation sphere]. Moscow: Ed. House of the State un-ty Higher School of Economics. (in Russian)
6. Komelina O.V. (2011) Innovatsijno-investytsijni mekhanizmy suchasnoho rozvytku rehionu [Innovation and investment mechanisms of modern development of the region]. *Economy and region*, no. 3 (30). Poltava NTU.
7. Kolokolov V.A. (2002) Innovatsionnyje mehanyzmy funkcionirovaniya predprynimatel'sky struktur [Innovative mechanisms for the functioning of entrepreneurial structures]. *Menedzhment v Rossyji y za rubezhom*, no. 1, pp. 95-104.
8. Krupka M.I. (2002) *Finansovo-kredytnyj mekhanizm innovatsijnogo rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Financial and credit mechanism of innovative development of Ukraine's economy]. (PhD Thesis). Kyiv: Taras Shevchenko nat. un-ty of Kyiv.
9. Kuznietsov A.Ja. (2005) *Investytsijno-innovatsijna dijálnist ta systema jiji finansovoho zabezpechennia* [Investment and innovation activity and the system of its financial provision]. (PhD Thesis). Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine.
10. Lapko O.O. (2000) *Derzhavne rehuliuвання innovatsijnoi dijálnosti: ekonomichnyj mekhanizm i yoho vdoskonalennia* [State regulation of innovation: economic mechanism and its improvement]. (PhD Thesis). Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine.
11. Onyshko S.V., Pajentko I.V., Shvadij K.I. (2008) *Finansove zabezpechennia innovatsijnoi dijálnosti* [Financial support of innovation activity]. Kyiv: KNT. (in Ukrainian)
12. Oparin V.M. (2002) *Finansy (zahalna teorija)* [Finance (general theory)]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
13. Jurij S.I., Fedosov V.M. (ed.) (2008) *Finansy* [Finances]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
14. Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 roku № 1560-XII «Pro investytsijnu dijálnist» (zi zmin. ta dop.) [Law of Ukraine of September 18, 1991 № 1560-XII «On Investment Activity» (amend. and sup.)]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua> (accessed 27 November 2020).
15. Hospodarskyj kodeks Ukrainy. Nova redaktsija, zatverdzhena Zakonom Ukrainy vid 16.01.2013 roku № 436-IV (zi zmin. ta dop.) [Economic Code of Ukraine. New wording, approved by the Law of Ukraine of January 16, 2013 № 436-IV (amend. and sup.)]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua> (accessed 27 November 2020).
16. Zvarych O.I. (2011) Formuvannya instrumentiv derzhavnogo rehuliuвання investytsijnoi polityky u rehionakh u konteksti jevrointehratsijnnykh protsesiv v Ukraini [Formation of instruments of state regulation of investment policy in the regions in the context of European integration processes

in Ukraine]. Bulletin of the Khmelnytskyj. *Scientific Journal*, no. 5, vol. 4. Khmelnytskyj nat. in-t. (in Ukrainian)

17. Zvarych O.I. (2016) Investytsijna dijálnist u rehioni: upravlinnia instrumentamy hroshovo-kredytnej polityky: monohraf. [Investment activity in the region: management of monetary policy instruments]. Ivano-Frankivsk: LIC. (in Ukrainian)

18. Zvarych I.T. (2005) Analiz i otsiniuvannia vplyvu na ekonomichne zrostantnia investytsijnoji polityky [Analysis and assessment of the impact on economic growth of investment policy]. *Modelling of the regional economy. Collection of scientific works*, no. 2 (6). Ivano-Frankivsk: Play, (in Ukrainian)

19. Omelchenko A.V. (1996) *Pravove rehuliuвання inozemnykh investytsij v Ukrajinі* [Legal regulation of foreign investments in Ukraine]. Kyiv. (in Ukrainian)

20. Jepifanov A.O., Minchenko M.V., Dodashev B.A. (2008) Upravlinnia rehionom [Management of the region]. Sumy: State Higher Educational Ins-on «UABS NBU». (in Ukrainian)

21. Zvarych I.T., Zvarych O.I., Khoma V.B. (2019) Upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom rehionu [Management of socio-economic development of the region]. Ivano-Frankivsk: PE «Suprun V.P.». (in Ukrainian)

22. Zvarych O.I. (2011) Rehuliuвання investytsijnoji dijálnosti u konteksti stratehichnoho rozvytku rehionu [Regulation of investment activities in the context of strategic development of the region]. *III All-Ukrainian scient.-pract. conf. «Theory and practice of strategic management of sectoral and regional social systems»*: Collection of abstracts. Ivano-Frankivsk: PE «Kurylyuk V.D.». (in Ukrainian)

23. Zvarych O.I. (2012) Chastkovyj analiz tendentsij rozvytku investytsijnoji dijálnostji oblastej Karpatskoho rehionu [Partial analysis of investment development trends in the Carpathian region]. *Proceedings of the regional scient.-pract. conf. «Scientists of Prykarpattia – sustainable development of the region»*. Ivano-Frankivsk: PE «Kurylyuk V.D.». (in Ukrainian)

24. Zvarych O.I. (2012) Modeliuвання pokaznykiv aktyvizatsiji investytsijnoji dijálnosti v rehioni instrumentamy hroshovo-kredytnej polityky [Modeling of indicators of intensification of investment activity in the region by instruments of monetary policy]. *Regional Business-Economics and Management: Scientific Journal*. Vinnytsia. (in Ukrainian)

25. Zvarych O.I. (2011) Dejaki problemy zaluchennia bankivskoho kapitalu v investytsijnu dijálnist rehioniv [Some problems of attracting bank capital in the investment activities of the regions]. *Institutional vector of economic development: Collection of scientific works of MIDMU «KPU»*. Iss. 4 (2). Melitopol: CPU Publishing House. (in Ukrainian)

26. Zvarych I.T., Zvarych O.I. (2013) Dejaki osoblyvosti investytsijnoji dijálnosti v oblastiakh Karpatskoho rehionu [Some features of investment activity in the regions of the Carpathian region]. *Scientific and Information Bulletin of King Danylo Halytskyj*. Ivano-Frankivsk un-ty of Law, Iss. 8, Ivano-Frankivsk: Edit. and Publish. Department of King Danylo Halytskyj. Ivano-Frankivsk: Un-ty of Law. (in Ukrainian)

27. Zvarych I.T., Dzvinchuk D.I., Nemchuk O.V., Petrenko V.P. (2011) Shchodo pidkhodiv do teoretichnoji interpretatsiji zvorotnoho zv'jazku v sotsialno-ekonomichnykh systemakh [On approaches to the theoretical interpretation of feedback in socio-economic systems]. *Theory and practice of strategic management of sectoral and regional social systems*. Proceedings of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, October 21-22, 2011, Ivano-Frankivsk (collect. of abstr.). Ivano-Frankivsk: PE «Kurylyuk V.D.». (in Ukrainian)